

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle

Ympäristöministeriö

Eeva Alho 16.10.2024

Lausunto

InvestEU/ Euroopan investointirahaston takauksista ja niiden käytöstä mm. energiakorjausten tukena

Yleisesti InvestEU-ohjelmasta ja EIP-ryhmän rahoituksesta Suomeen

InvestEU on ohjelmakauden 2021–2027 rahoitusohjelma, jonka tavoitteena on kannustaa julkisten ja yksityisten investoijien osallistumista rahoitus- ja investointitoimiin tarjoamalla takuita EU:n budjetista (26,2 mrd. euroa). Ohjelman odotetaan saavan aikaan investointeja noin 370 mrd. euron edestä. Takausmekanismin tarkoituksena on houkutella yksityistä pääomaa investointeihin, joihin liittyy korkea riski tai jotka edistävät politiikkatavoitteita, mutta joihin ei kohdistu riittävässä määrin rahoitusta markkinoilla.

InvestEU-rahasto toimii neljän temaattisen painopistealueen eli ns. politiikkaikkunan kautta: 1) kestävä infrastruktuuri, 2) tutkimus, kehitys ja digitalisaatio, 3) pk-yritykset sekä 4) sosiaaliset investoinnit ja osaaminen. Ohjelman toteuttavat komission kanssa yhteistyössä Euroopan investointipankkiryhmä sekä kansalliset rahoituslaitokset. Euroopan investointipankki (EIP) myöntää suoria lainoja suuriin hankkeisiin, kun taas EIP-ryhmän osana toimiva Euroopan investointirahasto (EIR) tekee välillistä rahoitusta sijoitusrahastojen ja pankkien kanssa toimien.

EIP-ryhmän rahoitusta on kohdentunut Suomeen rahoitustoimien aloittamisesta vuodesta 1994 lähtien yhteensä noin 28 mrd. euroa (vuoden 2023 lopun tilanne). Suurimpana painopistealueena on ollut vastuullinen energia ja luonnonvarojen käyttö sekä innovaatiot ja digitalisaatio. Kolme eniten EIP-ryhmän rahoittamaa toimialaa Suomessa on teollisuus, liikenne ja koulutus.

InvestEU on täysin markkinehtoinen ohjelma, eikä siihen liity maakiintiöityä rahoitusta. InvestEU:ssa EU:n budjettitakuu toteutetaan kahdessa osiossa: EU-osiossa ja jäsenvaltio-osiossa, joissa ensin mainittu on täysin EU-rahoitteinen. Jäsenvaltio-osiossa takuuta rahoitetaan kansallisesti ja voidaan suunnata rahoitustoimet kansallisiin tarpeisiin.

Euroopan investointirahaston Sustainability Guarantee -takaushjelma Suomessa

Osana InvestEU-ohjelmaa Suomessa toimeenpannaan yhteensä 700 miljoonan euron lainatakaushjelma, ottamalla käyttöön Euroopan investointirahaston (EIR) Sustainability Guarantee -rahoitustuote. Tämän ns. kestävyystakaushjelman käyttöönotto helpottaa vihreän siirtymän investointihankkeiden kokonaisrahoituksen saantia sekä vauhdittaa pk-yritysten, kotitalouksien ja asunto-osakeyhtiöiden siirtymää pois fossiilisista energialähteistä. Ohjelmalla vastataan osaltaan Suomen 2035 hiilineutraalisuustavoitteeseen.

Rahoituslaitokset myöntävät kestävyystakauslainat omien luotonmyöntöprosessiensa mukaisesti. Kahdeksan Suomessa toimivaa rahoituslaitosta on tehnyt takauksia koskevan sopimuksen EIR:n kanssa. VN hyväksyi 1.9.2022 Suomen ohjelmaan kohdistettavan 100 milj. euron rahoituksen. Se koostuu EAKR-varoista (2 % ohjelmasta), kansallisista varoista (YM:n osuus 45,6 milj. euroa) ja valtion 8,7 milj. euron takausvastuusta. Suomen rahoituksella odotetaan saavan aikaan 7-kertainen vipuvaikutus siten. Suomi saa takaisin panostuksensa siltä osin kuin sitä ei kulu luottotappioiden kattamiseen. Sille kertyy myös takauspalkkiota sekä sijoitustuottoja, joilla katetaan EIR:lle ohjelman hallinnoinnista maksettava palkkui.

Osa ohjelman välittäjinä toimivista rahoituslaitoksista kohdentaa takausta yksinomaan pk-yrityksille, ja osalla on laajemmin kohderyhmänä myös asunto-osakeyhtiöt ja kotitaloudet. Kestävyystakauslainat eivät korvaa sellaisenaan mitään vanhaa ohjelmaa, mutta niillä voidaan markkinaehtoisesti, uudenaikaisella julkisilla ja EU-varoilla tehokkaasti hyödyntävää mekanismia käyttäen parantaa rahoituksen saatavuutta ja vauhdittaa vihreää siirtymää. Kestävyystakauksen voi yhdistää avustukseen. Ohjelmaan ei liity valtiontukea.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle

Ympäristöministeriö

Eeva Alho 16.10.2024

Esimerkkejä rahoitettavista kohteista:

- rakennusten energiatehokkuutta parantavat investoinnit (esim. uusiutuvia energiamuotoja käyttävät lämmitysjärjestelmät, aurinkopaneelit, maalämpö, eristys, älyjärjestelmät),
- energiatehokkuutta parantavat peruskorjaukset asuinrakennuksissa sekä teollisuus- ja liikekiinteistöissä
- lähes nollaenergiarakennukset muussa kuin asuinrakennuksissa
- sähköautojen latausinfrastruktuuri ja sähköautohankinnat,
- Teollisuuden prosessien sähköistäminen, kiertotalous, luontopohjaiset ratkaisut, esteettömyys.

Toistaiseksi ei ole tarkempaa tietoa kestävyystakauslainten kohdentumisesta eri sektoreille ja asiakasryhmille. EIR-takauksiin liittyvät sopimukset, kriteerien vieminen prosesseihin sekä tuotteistus pankeissa on vienyt pitkän aikaa, ja osa pankeista on vasta aloittanut tarjonnan asiakkailleen. Pk-yritysten rahoituksessa EIR-takaukset ovat tuttuja aiemmista ohjelmista, kun taas InvestEU:n mahdollistaessa muutkin kohderyhmät takausten käyttöönottoon on liittynyt opettelua ja yhteensovittamista lainoituskäytäntöihin.

Pankkien EIR:n kanssa tekemät takaussopimukset eivät velvoita tietyn euromäärän kohdentamiseen tiettyihin investointikohteisiin tai käyttötarkoituksiin. Rahoitus on kysyntäperusteista, ja pankit arvioivat hakijat ja hankkeet luottoriskiarviointiprosessiensa mukaisesti, minkä lisäksi lainatakausten ehtona on määritellyt ympäristökestävyyden varmistavat kriteerit.

Tietosivu: <https://rakennerahastot.fi/investeu-rahoitusvaline>

Lopuksi

EU:n rahoitusohjelmissa tulee jatkossakin olemaan takaustyyppisiä mekanismeja, joilla pyritään vauhdittamaan yksityisen rahoituksen kohdentumista EU:n politiikkatavoitteisiin. Palautuvien rahoitusinstrumenttien, kuten lainojen, takausten ja pääomasijoitusten, mallit vievät EU-rahoitusta markkinaehtoiseen suuntaan, ja niillä voidaan tehostaa julkisten varojen käyttöä suhteessa perinteisen avustusmuotoiseen rahoitukseen. Takausmuotoisen rahoituksen hyödyntäminen edellyttää kyvykkyyden kehittämistä edelleen julkishallinnossa.